

Villreinnemnda for Nordfjella og Fjellheimen
Villreinutvalet for Nordfjella
Villreinnemnda for Hardangerviddaområdet
Hardangervidda villreinutval
Interimstyret for Raudafjell villreinområde

Deres ref:
Vår ref: 2019/10220
Dato: 2.4.2019
Org.nr: 985 399 077

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Skrantesjuka og prøvetaking i Nordfjella sone 2 i 2019

Mattilsynet ønsker med dette brevet å formidle behovet for prøveuttak i Nordfjella sone 2 i 2019. Vi viser til reetableringsplanen for villreinbestanden i Nordfjella sone 1, rapporten fra Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) fra desember 2018, samt brevet fra Mattilsynet til Miljødirektoratet datert 6.7.2018 om friskmelding av Hardangervidda og Nordfjella sone 2 villreinområder (friskmeldingsbrevet).

Når vi snakker om Nordfjella sone 2-bestanden som en smitteenhet, inkluderes arealene til det foreslåtte villreinområdet Raudafjell og den delen av Hardangervidda villreinområde som ligger nord for rv. 7. Brevet stiles derfor til alle tre utvalgene/nemndene, og når vi i brevet skriver om sone 2, så er det sone 2 villreinområde inkludert Raudafjell og deler av Hardangervidda vi snakker om.

Klassisk skrantesyke (CWD) er en alvorlig og smittsom sykdom hos hjortedyr, og dyr som blir syke, vil ikke overleve sykdommen. Smittede dyr vil skille ut smittestoff (prioner) lenge før dyrene viser tegn på sykdom og i sykdomsperioden. Smittestoff vil derfor spres i miljøet over lang tid, og det vil ha evne til å kunne smitte andre dyr og miljø i årevis.

Bekjempelsen av skrantesyke er derfor langt fra over selv om den smittede villreinbestanden i Nordfjella sone 1 er borte. Det er ikke funnet flere positive dyr med den smittsomme varianten av skrantesyke utenfor Nordfjella sone 1, men vi kan ikke utelukke at det finnes smittede hjortedyr i bestandenene rundt sone 1. Resten av Norges hjortedyrbestander kan derfor heller ikke p.t. friskmeldes.

Ideelt sett ønsker Mattilsynet tidligst mulig å friskmelde alle hjortedyrbestander, men å få avklart smittestatus er spesielt viktig for bestander med direkte kontakt med Nordfjella sone 1. Det samme gjelder for villreinområder som er aktuelle som kildebestander for repopulering av sone 1, slik som Hardangervidda.

www.mattilsynet.no

Mattilsynet
Hovedkontoret

Saksbehandler: Julie E. Grimstad og Kristin
Ruud Alvseike
Tlf: 22 40 00 00
Besøksadresse:
E-post: postmottak@mattilsynet.no
(Husk mottakers navn)

Postadresse:
Felles postmottak, Postboks 383
2381 Brumunddal
Telefaks: 23 21 68 01

For å friskmelde en bestand, skulle man ideelt sett undersøkt samtlige dyr og funnet disse fri for smittestoff. Siden testing for prioner bare kan skje på døde dyr, er dette ikke mulig i praksis. For CWD må vi derfor akseptere et visst nivå av usikkerhet i friskmeldingen.

Det er Mattilsynet som håndterer sykdomsutbrudd hos dyr, også hos ville dyr. Videre er det Mattilsynet som setter et nivå for sikkerhet før vi kan si at en bestand er friskmeldt og hvor raskt vi må komme dit. I skrantesjuka-sammenheng har vi satt et sikkerhetsnivå på 99 %. For Nordfjella sone 2 er sannsynlighet for fravær av skrantesjuka (smittefrihet) definert som sannsynligheten for at det var mindre enn 3 smitta dyr i bestanden i 2018 og 2019.

Mattilsynet ønsker raskest mulig å oppnå 90% sikkerhet for at det ikke er smitta dyr; både for Hardangervidda og spesielt for Nordfjella sone 2. Det er helt avgjørende å få kunnskap om det er smitte i en bestand tidligst mulig slik at vi kan få iverksatt relevante tiltak og hindre videre spredning. Dersom smitten har spredt seg fra sone 1 til Hardangervidda, er det mest sannsynlig at det er via sone 2. I friskmeldingsbrevet satte vi et mål om 90 % sikkerhet i Nordfjella sone 2 innen 2018. Av ulike årsaker klarte vi ikke dette. Nå er målet, bl.a. ved hjelp av ekstraordinært uttak, å klare dette i løpet av 2019.

Hardangerviddabestanden og sone 2-bestanden er aktuelle som kildebestander ved repopuleringen av Nordfjella sone 1 etter at brakkleggingsperioden der er over. Brakkleggingsperioden er satt til minst fem år, og den startet våren 2018. Det er et klart mål at repopulering av sone 1 skal starte raskest mulig etter brakkleggingsperioden. Forutsetningen er at kildebestandene er friskmeldte, dvs. at vi har 99 % sikkerhet for smittefrihet, og at bestandene er store nok til at dyr kan sendes til sone 1. Det haster derfor med å få klarhet i smittestatusen for områdene.

Det er svært viktig at det fra alle felte ungdyr og voksne blir tatt ut både hjernemateriale og lymfeknutemateriale til analyse. Bukk har større sannsynlighet for å være smittet i forhold til både kalv, ungdyr og simler, og prøvene fra bukk gir dermed en høyere verdi i et smitteoppdagelsesperspektiv.

Beregninger for Nordfjella Sone 2 villreinområde

Status etter jakten 2018 er at sikkerhetsnivået for smittefrihet er beregnet til ca 62 %. Når vi inkluderer de 55 bukkene som nå tas ut ved ekstraordinært uttak, tilsier beregningene at vi kommer opp i 77 % sannsynlighet for fravær av smitte. Det er altså usikkert om CWD-smittestoffet er til stede i Nordfjella sone 2.

Videre i dette brevet regner vi de 55 bukkene inn i 2018-uttaket. **Det vil si at dersom det ikke lykkes å ta ut 55 bukk før jakta 2019, vil antall dyr som kreves for å nå 90 % sikkerhet etter årets jakt være noe høyere enn det som skisseres under.**

Målet er, som nevnt over, et sikkerhetsnivå på 99 % for smittefrihet innen brakkleggingsperioden, men det er også et klart mål å oppnå 90 % sikkerhet for smittefrihet innen 2019.

Veterinærinstituttet (VI) bruker et modellverktøy utviklet av VI, NINA og UiO, og har med hjelp av modellutregninger beregnet sikkerhet for fravær av skrantesjuka for forskjellige nivå av jaktuttak for kommende år. Modellberegninger er, til tross for den usikkerheten som er knyttet til bruk av modeller, det beste verktøyet vi p.t har for estimering av smittefrihet. En del av forutsetningene som er lagt inn i modellen er nødvendigvis usikre. Modelleringen må gjentas etter hvert som man får ny kunnskap om bestandene og fakta om antall testede dyr etter jakt og annet uttak, dyrenes alder og kjønn og typer av vev som

er undersøkt. For beregningene av 2019-uttaket har den lokale villreinforvaltningen i Nordfjella bidratt med data og sjekket premisser som ligger i modellen.

Veterinærinstituttet har kjørt modellberegninger for flere uttaksscenarioer. Som utgangspunkt ble det brukt et scenario med uttak av simler for å holde bestanden omtrent på dagens nivå og et bukkeuttak slik at bukk til simle ratio blir 1:5 etter jakta 2019 (tilsvarende ca 8 % voksen bukk i bestanden etter jakt). Denne modelleringen antyder at for å nå målet om 90 % smittefrihet i løpet av 2019, bør det felles ca. 65 bukk og 40 simler under jakta til høsten. Med et slikt uttak vil det fortsatt være igjen tilstrekkelig med bukker til å videreføre produktiviteten. Veterinærinstituttet har også kjørt beregninger lenger fremover i tid, men disse er mer usikre og kan bli endret når dataene for 2019 legges inn i modellen.

I modellen antas det at alle de 65 bukkene og de 40 simlene som skal tas ut er 2,5 år eller eldre (voksen), så det er viktig å legge opp til et slikt uttak. Dersom det felles ungdyr i stedet, må det totale antallet prøver øke. En prøve fra en voksen bukk er – i skrantesjukesammenheng – verdt mer enn en prøve fra en voksen simle, som igjen er verdt mer enn en prøve fra et ungdyr.

Andre uttaksscenarioer som det er modellert for, er å ta ut en større bukkeandel, eller ta ut flere simler og kalv. Modellene viser imidlertid at det å nå en høy sikkerhet for smittefrihet gjennom et større uttak av simler og kalv, kan medføre en reduksjon av både totalbestanden og kalvetilvekst.

Mattilsynet legger seg i utgangspunktet ikke opp i hvilke kategorier dyr som tas ut. Bukker har vist seg å ha større sannsynlighet for å være smittet og streifer mer enn simler og kalver. De vurderes derfor som potensielt større smittespredere. Det er altså flere fordeler med å få ned antallet bukker enn bare å få prøvesvar. Det er også viktig å forvalte simleandelen slik at den ikke blir for høy og bestanden for stor, med dertil uheldige konsekvenser. Vi antar dermed at et scenario hvor det tas ut flest bukk, men også en del simler, er det mest realistiske og foretrukne for villreinforvaltningen lokalt.

Det er viktig at villreinutvalget legger opp til en jaktkvote som kan bidra til å nå målet om 90 % sikkerhet i 2019. Siden resultater fra jakt alltid er usikre på grunn av vær og vind og tilstedeværelse av dyr m.m., er det viktig at forventet uttak av dyr ligger over det som trengs for å komme opp til 90 % sikkerhet. Vi utfordrer den lokale villreinforvaltningen til, i tillegg til å sette kvotene høyt, å jobbe hardt for å få til et høyt uttak gjennom praktisk tilrettelegging, informasjonsarbeid og motivering. Behov for å søke om dispensasjoner for å få til mer effektiv jakt må også vurderes.

Prøvetakingsutstyr må være tilgjengelig for jegerne. Det vil bli sendt ut prøvepakker fra Veterinærinstituttet. Vi forventer at den lokale villreinforvaltningen har kontroll på og planer for distribusjon, for innsamling av ubrukt utstyr og for gjenbruk. Dersom det er behov for opplæring i prøvetaking, kan Mattilsynet bidra.

Vi minner forøvrig om CWD-soneforskriften som beskriver tiltak for å hindre smittespredning og som vil gjelde for jakta i 2019 også. Det er viktig at de som skal jakte i området blir gjort oppmerksom på forskriften.

Siden det er flere måter å oppnå målene om friskmelding innenfor rammene Mattilsynet setter, ønsker vi ikke å gi konkrete krav til antall og type prøver høsten 2019. Størrelsesordenen på hva som kreves, fremkommer i det som er beskrevet ovenfor.

Vi setter pris på dialogen vi har med villreinutvalget og ønsker å fortsette den fremover for å få en best mulig prosess. Det er også avgjørende at den dialogen utvalget, nemnda og

Veterinærinstituttet har hatt om premisser og tallmateriale som er lagt inn i modellene, fortsetter.

Med hilsen

Anne Marie Jahr
Seksjonssjef, seksjon dyrehelse

*Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.
Dokumenter som må ha signatur blir i tillegg sendt i papirversjon.*

Kopi til:
NINA
Veterinærinstituttet
UiO
Miljødirektoratet
Landbruks- og matdepartementet
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet

Fylkesmannen i Oslo og Viken
Fylkesmannen i Vestland

NJFF – Norges Jeger- og Fiskeforbund
Filefjell tamreinlag
Aurland kommune
Eidfjord kommune
Ulvik kommune
Vik kommune
Voss kommune
Lærdal kommune
Hol kommune
Ål kommune
Hemsedal kommune
Årdal kommune
Gol kommune
Nore og Uvdal kommune
Rollag kommune
Tinn kommune
Vinje kommune
Ullensvang herad
Odda kommune
Hardangervidda Grunneigarsamskipnad
Fjellstyra på Hardangervidda as